Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

32ste jaargang 2001/4 (190)
juli - augustus

HORIZONtaal

Europa: Euroscola en Europarlementairen

CURSUSAANBOD 2001 - 2002 (p.22)

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

In dit nummer

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 31ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, fax: 03 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be, infopagina's: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 20,00 EUR
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of Fortis 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats.

Medewerkers: Paul Peeraerts, Wim M.A. De Smet, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emiel Van Damme, P.J. Doumen, Marc Van den Bempt, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Leescafé

voor Esperantogebruikers

Esperanto op vrijdagnamiddag

Vanaf 6 juli e.k. is de vergaderzaal in het Esperantohuis elke vrijdagnamiddag open vanaf 14 uur. Bij een glaasje, in een rustige zaal kan je kennismaken met de geheimen die het Esperantohuis in petto heeft. Er is voor elk wat wils. Je kan:

- recente nummers van ruim 80 Esperantotijdschriften doornemen;
- uit de bibliotheekkast ongegeneerd een boek nemen om te lezen of te studeren; in de kast zitten o.a. alle uitgaven van de VEB, enkele leesboeken voor beginners, leerboeken, woordenboeken, enz.;
- de videobanden die in huis voorradig zijn bekijken;
- geluidsbandjes en CD's beluisteren;
- in de boekenwinkel gaan neuzen;
- "offline" de website van FEL raadplegen of een aantal spelletjes en oefeningen uitproberen om je Esperantokennis bij te schaven;
- je Esperantotaalbeheersing verbeteren: er zal altijd een ervaren Esperantospreker aanwezig zijn, die de conversatie op gang trekt en desgewenst de taal van beginnelingen corrigeert;
- inlichtingen vragen over Esperanto, over activiteiten in ons land en in het buitenland;
- zelf ideeën en initiatieven aanbrengen en mensen proberen te overtuigen om partner te worden;
- opzoekwerk verrichten in de vakbibliotheek met 1800 titels;
- kennismaken en praten met andere bezoekers.

Om 20 uur begint het avondprogramma. De zaal blijft dus permanent open van twee uur 's middags tot ...

We verwachten je!

verdraagzaam

Hoe kijk ik er tegenaan?

Bij het lezen en ontleden van de talloze artikels en berichten over verdraagzaamheid kan ik er niet onderuit dat bijna alle auteurs vertrekken vanuit de "zelf verdraagzaam zijn"-visie. Zelden of nooit hanteren zij een spiegel of plaatsen ze zich in de positie van het "verdragen worden".

Wat is verdragen? Waar ligt onze grens? Hoe sta ik bijvoorbeeld tegenover het snurken van mijn partner of kamergenoot. De beoordeling hiervan ligt mijlen ver uit elkaar als ik het snurken moet aanhoren dan wel of ik degene ben die wakker wordt gemaakt omwille van mijn gesnurk.

We kennen allemaal honderd en één voorbeelden en gevolgen van onverdraagzaamheid, gaande van godsdienstoorlogen en slavernij tot de slijtageslagen tussen buren over een haag of een blaffende hond. Teveel om te vermelden, *Horizontaal* is niet lijvig genoeg om ze allemaal op te noemen. Maar ja, "allemaal ver van mijn bed"... of toch niet? Zolang hij/zij niet te lang en/of te hard gaat snurken is het allemaal wel goed, maar wat als de getolereerden te lastig worden? Dus, toch dichtbij mijn bed! Durf ik toch even beter rondkijken? Hoe kijk ik aan tegen mijn allochtone buur, mijn homocollega, de vrouw die voorbijloopt met een hoofddoek op, de man die rondloopt met een... weet ik veel. De jongeren die luidruchtig babbelen in tram of bus... in een taal die ik niet versta? Hoe kijk ik dààr tegenaan?

Ik ben niet fanatiek, natuurlijk niet, want fanatisme en onverdraagzaamheid gaan als het ware hand in hand, en zo ben ik niet... of toch?

Heb ik dan geen recht op een eigen gezonde mening, stevig en eerlijk opgeen onderbouwd door eigen ervaringen? Natuurlijk wel, maar diezelfde ervaring leerde mij ook dat mijn overtuiging in het verleden niet steeds onvoorwaardelijk de juiste was. Die ervaring kon ik alleen opdoen door ook naar de anderen te kijken en te luisteren.

Ergens gelezen: "Verdraagzaamheid is de grootste gave van de geest." Zelfkennis en objectiviteit bij het inschatten van de grootte van mijn eigen "gave" in deze is niet simpel, omdat ik dan eerlijk moet toegeven dat mijn "grote gave" soms wel erg klein naar voren komt. Zou ik bv. de moed hebben om openlijk een positief standpunt in te nemen voor iets wat ik niet als "eigen" ervaar?

Eén van de peilers van de Esperanto-beweging, is precies die verdraagzaamheid als basis van een leefbare wereld, waar iedereen recht heeft op zijn eigen plaatsje en respect, dat we dan vooral ook graag moeten gunnen aan de anderen. Objectiviteit, vooral tegenover zichzelf, speelt hier een hoofdrol. Zichzelf wat voorliegen is heel simpel, en je kan zelfs, als je het dikwijls genoeg herhaalt, stevig gaan geloven in je eigen gelijk. Alleen het lost niets op.

Dr. Zamenhof heeft van het Esperanto zijn levenswerk gemaakt, niet alleen opdat we elkaar zouden verstaan, maar vooral opdat we elkaar zouden willen begrijpen, en dat begrip moet op de eerste plaats van onszelf komen. Maar misschien is mijn redenering te simpel... of toch niet?

Eddy Raats
voorzitter FEL

Perspektivo – studiegroep voor de internationale taal Esperanto

Prijs Miyoshi

Opdat latere generaties goed geïnformeerd zouden zijn over de problemen waarmee de Esperantobeweging in de 70er jaren van de 20ste eeuw geconfronteerd werd, en om de studie van die problemen te bevorderen, richt de studiegroep *Perspektivo* een wedstrijd in met als thema "De Esperanto Wereldvereniging tussen 1970 en 1980". Er zijn vijf prijzen voorzien van USD 500 tot USD 100.

Men kan zowel individueel als in groep deelnemen. De studie moet in het Esperanto zijn gesteld en tussen de 10 en 50 pagina's beslaan. Inzendingen worden verwacht voor 1 oktober 2001 (te sturen naar: Premio Miyoshi, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen).

Voor meer inlichtingen richt men zich bij voorkeur rechtstreeks tot leden van de studiegroep *Perspektivo* of via het Internet tot Alex Humet: alhu@XS4all.be.

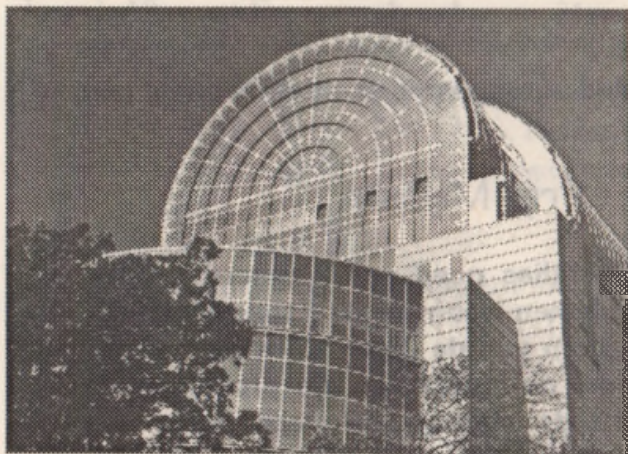
taalgroei

Engels: binnenkort de wereldtaal?

H*et Engels is niet bezig alle andere talen te verdringen, en indien het ooit de wereldtaal wordt, zullen velen van haar sprekers elkaar niet begrijpen.* Dat is de mening van Barbara Wallraff, redacteur van het Amerikaanse tijdschrift *The Atlantic Monthly*.

Engels is ontegensprekelijk op weg dé wereldtaal te worden. Voor veel mensen is dat nu al een voldongen feit. Niet alleen op Internet neemt het Engels de belangrijkste plaats in, maar ook in de internationale berichtgeving. Tijdens zijn bezoek aan het Midden-Oosten richtte Paus Johannes-Paulus II zich in het Engels tot christenen, moslims en joden. Engels is de voertaal van de Aziatische handelsgroep ASEAN, maar ook van de Europese Centrale Bank, ofschoon die in Frankfurt is gevestigd en geen enkel Engelstalig land lid is van de Europese Monetaire Unie. In Duitsland gebruiken 98% van de natuurkundige onderzoekers en 83% van de scheikundige vorsers het Engels als werktaal.

Toch is de mening dat het Engels alle andere talen zou verdringen schromelijk overdreven. Zelfs in de VSA is dat niet het geval. Tien jaar geleden sprak 1 op 7 bewoners van dat land thuis geen Engels. Ondertussen is het aantal immigranten proportioneel aardig toegenomen. Tussen 1980 en 1990 bedroeg die toename 50%. In grote delen van Florida, Californië en het zuid-westen wordt er steeds meer Spaans gesproken. Spaanssprekenden maken 30% uit van de bevolking van New York, en de Spaanstalige televisiezender van de stad heeft meer kijkers dan sommige van de Engelstalige zenders. Zelfs Sioux City in de staat Iowa (bijna in het centrum van de VSA) heeft zijn eigen Spaanstalige krant.

De Europese instellingen, bastion van de nationale talen of toegangssluis voor het Engels als Europese eenheidstaal?

Ook tussen 1980 en 1990 groeide het aantal Chinese immigranten met bijna 100%. Ze zijn nu met zo'n 2,4 miljoen! Vier op vijf van hen spreekt thuis Chinees.

De toename van andere talen in de VSA is nog spectaculairder. In dezelfde periode nam het aantal Koreaanssprekenden toe met 127%, en het aantal Viëtnameessprekenden met 150%! In vele kleinere steden stelt men vast dat de nieuwkomers nauwelijks Engels spreken en zelfs niet de behoefte voelen om de taal te leren.

Een andere paradox is dat het taalgebruik van de Engelssprekenden steeds armer wordt terwijl het Engels als taal steeds complexer wordt. Als die twee trends aanhouden – en het is weinig waarschijnlijk dat dat niet het geval zal zijn — zal de verspreiding van het Engels als wereldtaal nooit het verhoopte resultaat opleveren: ééntalige Engelssprekenden zullen nooit vlot kunnen communiceren met iedereen waar dan ook tenzij om eenvoudige boodschappen uit te wisselen.

Bovendien lijkt het succes van het Engels te danken te zijn aan het economisch overwicht van de VSA. Maar blijft dat zo? In de toekomst mag men verwachten dat er zich regionale handelsblokken zullen vormen, bijvoorbeeld in Azië, in de Arabische wereld en in Latijns-Amerika, waarbij Engelssprekende landen niet worden betrokken; dat nieuwe belangrijke technologie zich zal ontwikkelingen in landen waar weinig Engels wordt gesproken; of dat er een beweging ontstaat tegen de Amerikaanse waarden en cultuur.

Veel mensen die de triomf van het Engels verwachten, vergeten dat er in de wereld driemaal meer Chinees wordt gesproken. Het Chinees is in feite een familie van talen en dialecten die een gemeenschappelijke schrijftaal hebben, maar waarvan de sprekers elkaar bij een gesprek vaak niet verstaan. Lang niet alle Engelse moedertaalsprekers gebruiken Standaard Engels, zoals men de taal noemt in Engeland, of Amerikaans-Engels, maar wel een soort pidgin of creools, of één of ander Engels dialect, dat voor anderen onverstaanbaar is. Zo vonden de Amerikanen het nodig de Schotse film *My name*

is Joe (1998), hoewel Engels gesproken, te ondertitelen.

Verder is het onderscheid tussen diegenen die Engels als moedertaal hebben en diegenen die Engels als tweede of vreemde taal spreken zowel subjectief als demografisch zeer belangrijk. Wat betekent dat iemand een vreemde taal kent? De meeste mensen die een vreemde taal leerden op school zijn nauwelijks in staat in die taal een maaltijd te bestellen in een restaurant.

Het cijfermateriaal inzake ***native speakers*** is ronduit indrukwekkend: meer dan 1,1 miljard mensen hebben Chinees als moedertaal, terwijl slechts 372 miljoen dat kunnen zeggen van het Engels, dat op de tweede plaats komt. In de komende vijftig jaar zal het die plaats echter moeten afstaan aan de Zuid-Aziatische taalgroep, waarvan het Hindi en het Urdu de voornaamste vertegenwoordigers zijn. In 2050 zullen er 1.384 miljoen Chinese, 556 miljoen Hindi- en Urdu-, en 508 Engelse moedertaalsprekers zijn. Ook het Spaans en het Arabisch zitten het Engels dan op de hielen met respectievelijk 486 en 482 miljoen sprekers. Bij jongelui tussen 15 en 24 jaar zal het Engels dan pas op de vierde plaats komen ná het Arabisch. De oorzaak hiervan is dat de Engelse moedertaalsprekers een duidelijk lager geboortecijfer hebben dan Hindi-, Urdu-, Arabisch- en Spaanssprekenden. Men schat dat daarom het aantal Engelse moedertaalsprekers tegen 2050 zal zijn gekrompen met 5 tot 8%. Bijgevolg moet de vooruitgang, die algemeen voor het Engels wordt verwacht, uitsluitend komen van diegenen die Engels als tweede- of vreemde taal leren.

Met tweedetaalsprekers bedoelt men, voor wat het Engels betreft, de bewoners van een land waar het Engels een officiële of bijzondere status heeft. In India wordt het Engels op die manier officieel gebruikt naast de 15 inlandse talen die het rijk is. Maar nog geen 5% van zijn miljard inwoners spreekt de taal, dat terwijl India op de vierde plaats komt qua aantal Engelssprekenden na de VSA, het Verenigd Koninkrijk en Nigeria. In 1995 telden de VSA 30 miljoen tweedetaalsprekers. Dat is meer dan 10% van de bevolking!

Vreemdetaalsprekers vindt men in landen waar Engels geen speciale status heeft. Het onderscheid met tweedetaalsprekers is soms vaag. In Zweden en Denemarken leert de overgrote meerderheid van de kinderen Engels. Is dat een speciale status? Het onderscheid is belangrijk omdat in landen waar Engels tweede taal is, deze taal steeds sterker afwijkt van het Standaard Engels en een eigen woordenschat en uitspraak gaat ontwikkelen. Zo worden in India woordenboeken uitgegeven voor het Indisch-Engels. In Denemarken en Zweden daarentegen leert men het Engels van Engeland en/of de VSA. Bovendien moet men zich de vraag stellen of het Engels in een land voldoende is ingeburgerd als tweede taal om niet op één dag die status opnieuw te verliezen.

Een andere vraag is: hoe groot de Engelse woordenschat en de beheersing van de Engelse grammatica moet zijn om te besluiten dat iemand een Engelssprekende is? Alle bestaande statistieken, ook in de VSA, zijn gebaseerd op verklaringen van de sprekers zelf. Geeft het aantal jaren dat iemand op de middelbare school heeft gezeten hem het recht om te zeggen dat hij tweetalig is? Hij heeft dat recht als wij dat toestaan. Onderzoekers geven toe dat statistieken over tweedetaal- en vreemdetaalsprekers vage gissingen zijn. De schattingen van het aantal tweedetaalsprekers van het Engels lopen bijgevolg uiteen van 98 tot 518 miljoen!

Schattingen omtrent hat aantal vreemdetaalsprekers lopen nog verder uiteen, nl. van 100 miljoen tot 1 miljard! 77% van de volwassen Denen, 75% van de volwassen Zweden en 33% van de burgers van de niet-Engelssprekende landen van de EU beweren dat ze een conversatie in het Engels kunnen voeren. Nochtans heeft een test onder 4.500 Europeanen aangetoond dat minder dan de helft van het verwachte aantal behoorlijk de Engelse TV konden volgen. In landen als Frankrijk, Spanje en Italië ligt het aantal personen die het Engels enigszins beheersen zelfs lager dan 3%, terwijl in Nederland en Skandinavië dat rond 10% schommelt.

De veronderstelde vooruitgang van het Engels op wereldvlak strookt dus niet met de feiten en moet worden toegeschreven aan de populariteit van de taal, die vooral te maken heeft met de bewondering voor en de uitstraling van de cultuur en de economische macht van de VSA, die uitmondt in een optimistische wensdroom.

Vertaling en samenvatting: P.J. Doumen

De buitenwereld informeren over wat wij doen en wat het Esperanto te bieden heeft, blijft een belangrijke opdracht. Uit het verslag van Hans Erasmus op p. 16 van dit nummer blijkt dat het vooroordeel hardnekkig is, maar ook dat mensen die menen het te weten, vaak niet grondig geïnformeerd zijn. Maar zelfs al krijgen we van sommigen een welwillend oor, dan wil dat nog niet zeggen dat zij

uit het halfrond

Europarlementsleden informeren

voor onze zaak gewonnen zijn. Neem bijvoorbeeld Dirk Sterckx, die duidelijk blijk heeft gegeven aandacht aan het Esperanto te willen besteden, maar die er uiteindelijk geen meerwaarde in ziet en die het Engels een acceptabele oplossing vindt voor internationale communicatie,

Land	IEP	TEP	%EP
België	15	25	60
Denemarken	4	16	25
Duitsland	7	99	9,06
Finland	1	6	12,50
Frankrijk	16	87	18,39
Griekenland	1	25	4
Groot-Brittannië	14	87	16,09
Ierland	12	15	80
Italië	6	87	6,89
Luxemburg	1	6	16,67
Nederland	1	31	3,22
Oostenrijk	2	21	9,52
Portugal	1	25	4
Spanje	9	64	14,06
Zweden	2	22	9,09
Totaal	93	626	14,85

IEP: parlementsleden die interesse tonen; TEP: het totaal aantal parlementsleden voor dat land; %EP: het percentage van geïnteresseerde parlementsleden.

zelfs als interne werktaal van de Europese Unie.

Het is dan ook billijk te rapporteren wat de mensen doen die proberen politici en anderen te benaderen om hen te informeren. Het is het minste wat we kunnen doen om onze erkentelijkheid voor hun inzet te tonen.

Op 10 april 2001 zag de lijst van Europarlementsleden die geïnformeerd willen worden er uit als in de bijgevoegde tabel.

In het totaal zijn dat 93 parlementsleden van de 626 of bijna 15%. Op zich is dat toch wel weer een aanzienlijke groep. Eigenlijk zou het goed zijn als we hun welwillendheid – politiek gezien uiteindelijk meer een opportunistische dan een geëngageerde houding – zouden kunnen ombuigen naar een iets positievere activiteit, bijvoorbeeld door belangstelling te tonen voor die momenten waarop de Esperantobeweging uit de verf probeert te komen, zoals de jongeren bij *Euroscola*, het bezoek aan het Europese Parlement naar aanleiding van het Europese Esperantocongres, of de Esperanto Wereldcongressen (dit jaar in Kroatië dat zijn opwachting maakt aan de Europese deur) of het Internationaal Jongerencongres, dit jaar in Straatsburg, dus op de drempel van het parlement a.h.w.

In ons vorige nummer verscheen onder de titel *Virtueel naar Afrika?* de oproep van de Ghanese Esperantospreker Alfred Kobina Arthur voor samenwerking met de Vlaamse Esperantosprekers. Door een speling van het lot viel zijn (elektronisch) adres echter van het blad. Daarom geven we het hier: abaako43@yahoo.com

Euroscola

jongeren in het Europese Parlement

Europa doet veel om de jeugd te winnen voor de Europese gedachte. Dat is lofwaardig en nuttig. Eén van de beproefde methoden is een bezoek aan het Europese Parlement in Straatsburg waarbij de jongeren eventjes echt Europees parlementslid mogen spelen. Dit jaar gebeurde dat onder de naam *Euroscola* op 10 mei.

Aan de dag namen leerlingen deel uit alle landen van de Europese Unie (behalve uit Groot-Brittannië (hun plaats werd ingenomen door de Europese School van Brussel). Verder was er ook een groep uit Polen en een afvaardiging van 170 Esperantojongeren. In totaal waren er dus 17 afvaardigingen.

Aan de plenumvergadering konden van elke afvaardiging slechts 35 leden in de zaal plaatsnemen. De rest kon de vergadering vanop de publieke tribune volgen.

Elke afvaardiging kon een resolutie voorleggen. Hierna volgt een vertaling van de resolutie die door de Esperanto-afgevaardigden werd voorbereid en neergelegd. De tekst werd geschreven op basis van een werkdocument van Xavier Dewidehem (Fr) dat reeds in april aan alle leden van de groep werd bezorgd. De originele tekst werd ingekort omdat aan elke groep slechts twee minuten spreektijd was voorbehouden en omdat de Esperantotekst tijdens de presentatie ook nog naar het Frans moest worden vertaald. In tegenstelling tot de Poolse afvaardiging werd aan het Esperanto namelijk geen vertaalcabine toegewezen. Deze feitelijke discriminatie keerde zich echter in het voordeel van het Esperanto, aangezien alle aanwezigen duidelijk de aanwezigheid van het Esperanto hebben kunnen merken. Maar omwille van het korte tijdsbestek werd een aantal elementen (gemakkelijke leerbaarheid, neutraliteit, kostprijs van de Europese vertaalprocedures, kostprijs van taalonderwijs enz.) niet vermeld.

1. Wij, leerlingen en studenten van Europese secundaire scholen die ook Esperanto spreken, danken het Europese Parlement voor de uitnodiging die ons in staat stelde om van gedachten te wisselen met andere Europese lotgenoten;
2. Wij konden de interessante en niet uit het oog te verliezen verschillen in onze wederzijdse geschiedenis en levenswijze evalueren.
   Wij willen, in het perspektief van een verenigd Europa, vechten om de culturele en taalkundige verscheidenheid te bewaren en te beschermen. Wij vragen dat de Europese Instellingen en de Europese regeringen eveneens alles in het werk zouden stellen om deze verscheidenheid te bewaren en te beschermen.
3. Wij stelden vele overeenkomsten vast in de problemen waarmee wij in de toekomst geconfronteerd zullen worden. Onze opleiding in steeds breder wordende vakgebieden: wiskunde, wetenschappen, techniek, geneeskunde, handel... kan niet samengaan met een moeilijke, tijdrovende en dure taalstudie, waarvan de resultaten vaak ontmoedigend zijn.
   Anderzijds is het moeilijk om meteen die taal te kiezen die in de toekomst ons professioneel leven in Europa of op de wereldmarkt ten goede zal komen.
4. Op dit gebied zijn wij ons dan ook bewust van het – reeds bestaande – risico van de hegemonie van één overheersende taal. Wij willen niet dat die overheersende taal aan de moedertaalsprekers ervan een onaanvaardbaar voordeel zou geven doordat zij geen tijd moeten besteden aan het leren van een vreemde taal en alle anderstaligen op alle terreinen in Europa en de wereld kunnen overvleugelen.
   Wij vragen dat de Europese instanties en de Europese regeringen alle mogelijkheden uitputten om zulkdanige taalhegemonie en taaldiscriminatie tegen te gaan.
5. Daarom vragen wij dat de Europese instellingen – en in het bijzonder het Europese Parlement – de mogelijkheid zou onderzoeken om een onderzoekscommissie op te richten die tot taak heeft “de Europese taalproblemen te bestuderen en een oplossing aan te dragen om de taaldiversiteit te verzekeren en het risico van de hegemonie van één nationale te verhinderen.”
   Die commissie moet werken onder de controle van het Europese parlement en in samenwerking met deskundigen en taalleerkrachten.
   De commissie moet ook, samen met mensen die het Esperanto in de praktijk gebruiken, de mogelijkheid nagaan om aan de internationale taal Esperanto de officiële status van neutrale hulptaal – met als doel: rechtstreeks communicatie en voorbereidend hulpmiddel voor het leren van vreemde talen – toe te kennen.

Straatsburg, 10 mei 2001

De grootste voldoening geeft Esperanto, wanneer je rechtstreeks kan spreken met een buitenlander, en dan liefst niet een van naast de deur, maar van wat verder weg, niet om wat beleefdheden uit te wisselen, maar om echt te praten. Hieronder volgt een verslag over het bezoek van Peng Zhengmingh aan enkele clubs in Vlaanderen, van 1 tot 9 mei. Tevens is dit artikel een uitnodiging aan de lezers van Horizontaal. *Peng*

burengerucht

het dagelijks leven in China

is één van de tientallen buitenlandse Esperantisten, die ons land bezoeken. En er zijn nog meer leden, die in het buitenland deelnemen aan Esperanto-ontmoetingen. Als meer mensen wat zouden vertellen over hun meest relevante en ongewone ervaringen, dan zou dit blad een boeiend spectrum tonen van wat Esperanto in de praktijk betekent.

Op 4 mei kwam Peng toe in het centraal station van Antwerpen. Nog voor ik met mijn *Monato*-tijdschrift kon zwaaien, zag ik een naar Chinese normen grote man naar mij wuiven... alsof hij mij al jaren kende. Ik voelde me vanaf het eerste ogenblik vertrouwd met die vreemde, spontane, ongekunstelde gast. Hij sprak vloeiend en goed verstaanbaar Esperanto. Ik was erg verbaasd over zijn rugzak als enige bagage... voor iemand die vier maanden in Europa rondtoert! Hij was erg sober. Een blikje bier was het enige dat hij aanvaardde, alhoewel het reeds middag was. Peng had twee jaar geleden al een maand in Europa verbleven. Hij kende dus het Westen al enigszins.

Door de tussenkomst van Eddy Raats werden we ontvangen op de redactie van *Gazet van Antwerpen.* Maar over dat bezoek en over het beroepsleven van Peng vertel ik meer in een volgend artikel.

Op vrijdagavond gaf Peng in de Antwerpse club een voordracht over het leven in China. Hij was wel verbaasd dat we nog met een dia-apparaat werkten. In China is een DVDspeler gekoppeld aan een TVscherm haast een standaardapparaat in elk huis. Chinezen bezitten net als westerlingen nieuwe technologie, zoals een microgolfoven, een computer enz. Toch beklemtoonde Peng dat West-Europa gebouwd is (konstruita) terwijl China in opbouw is (konstruata). Vroeger werd de oppervlakte van een woning berekend op 4 m^2 per inwoner. Nu is dat al gestegen tot 10 m^2. China is dan ook één bouwwerf. Chinezen, vooral in het dichtbevolkte oosten, zijn gewoon aan veel lawaai: ze zoeken plaatsen op waar veel mensen samen komen, maken gemakkelijk contact met een vreemde en schuwen de stilte.

Chinezen rijden gelukkig nog meestal met een fiets. Autobezitters zijn zeldzaam en nu al is het verkeer een probleem. Chinezen zijn weinig gedisciplineerd in het verkeer. Wie niet met de fiets rijdt neemt het openbaar vervoer. Voor dringende boodschappen kan men wel eens een taxi bestellen. Toch vertelde Jorg De Mulder (die tijdens een jaar studie in China te gast was bij Peng) dat hij met zijn fiets, over een afstand van 7 km, gelijktijdig op een afgesproken punt toekwam als zijn gastheer met de taxi.

Chinese restaurants zijn populair in Europa. Wie echter een echte Chinese maaltijd wil proeven, moet eens gaan eten in het Chinese kwartier, vlakbij het centraal station in Antwerpen. Heel dikwijls wordt in China op straat gekookt. Alleen tomaten en komkommer worden wel eens rauw gegeten. In de regel worden groenten altijd gekookt. Door alle ingrediënten in kleine stukjes te snijden zijn de gerechten zeer snel klaar. De gebruikte producten moeten vers zijn. Daarom worden kippen bijvoorbeeld altijd levend verkocht. In een restaurant mag de gast zelf zijn vis of zijn slang kiezen uit het aquarium of terrarium.

Wat Peng niet vertelde, maar wat ik ondervond was dat Chinezen geluiden maken tijdens het eten met open mond en het heel gewoon vinden om ondertussen nog te praten. Hij was bijzonder enthousiast dat hij hier overal bier kon drinken, want bij hen wordt bier enkel geserveerd bij het eten.

De meeste mensen hier weten dat Chine-

zen maar één kind mogen hebben. Uiteraard wordt dat verwend. Stedelingen zijn onverschillig over het feit of het een zoon of een dochter is. Een dochter heeft nog het voordeel dat de traditionele bruidschat kleiner is. Toch ontstaat meer en meer de gewoonte dat de ouders de kosten voor feest, uitzet en meubilair bij een huwelijk delen. Er zijn wel enkele uitzonderingen op de éénkindregel. Ouders, die een gehandicapt kind hebben mogen een tweede kind verwekken. Dat geldt ook voor een man, na echtscheiding. Ook boeren mogen, na de geboorte van een dochter een tweede poging doen om een zoon te krijgen. Dat is belangrijk voor het voortbestaan van de boerderij. Er zijn in China 56 minderheden. Die mogen zonder beperking kinderen krijgen. Het betreft immers minderheidsgroepen die in de dunst bevolkte gebieden van China wonen.

Kinderen hebben in China schoolplicht. Verrassend was het nieuws dat ze beginnen met het Latijns schrift te leren en pas later de ideogrammen verwerven.

Dank zij zijn contacten met Esperantosprekers verbleef Peng 6 weken in Frankrijk en 2 weken in Nederland. In Vlaanderen had hij een druk programma. Hij bezocht in snel tempo: Kortrijk, met o.a. bezoek aan het fonds Van Biervliet en een voordracht, Oostende met een voordracht, Antwerpen, met een bezoek aan een krant, twee voordrachten en drie dagen stadsverkenning, Londerzeel, met een bezoek aan de cursus en kennismaking met de opleidingscentrum voor compostering en compostverwerking, *Jean-Pain*, Turnhout en Leuven, met een rondleiding door cursisten van Turnhout en een bezoek aan de clubavond. Op de laatste plaats kwam een bezoek aan Brussel, waar hij even kon uitblazen voor hij verder reisde naar Duitsland en Italië.

Overal waar Peng kwam, waren de aanwezigen geboeid door zijn verhalen. Omgekeerd was onze bezoeker onder de indruk van de computerkennis van Leo De Cooman, van de charme van de familie Glorieux, van het enthousiasme en de denderende activiteiten van Flory Witdoeckt en Walter Van de Kieboom, van de Antwerpse Esperantoclub, de sterkste, die hij ontmoette, van de durf van cursisten van Turnhout om hem te begeleiden, van de inzet van Frederik Van den Brande voor de ecologische landbouw en tenslotte van het rustpunt dat hij vond bij José Pinto de Sousa in Brussel Voor alle betrokkenen een onvergetelijke belevenis.

Ivo Durwael

Interessant bezoek

Tijdens de zomermaanden staan de locale activiteiten traditionaal op een laag pitje, immers de meeste actieve Esperantogebruikers nemen deel aan één of andere internationale bijeenkomst, vele clubleden zijn op vakantie, enz. Toch loont het voor de thuisblijvers steeds de moeite om de programma's voor de volgende weken te bekijken, want soms doen buitenlanders ook onze contreien aan.
Vast staat nu al het bezoek van Maritza Gutiérez, voorzitster van Kuba Esperanto Asocio. Zij is in België tussen 11 en 18 juli en zal in die periode diverse clubs bezoeken. Op 12 juli is ze in Brugge, op 13 juli in Antwerpen en op 18 juli in Leuven.
Mevrouw Gutiérez zal o.a. spreken over "De mislukkingen van de Cubaanse revolutie", "De vrouw en vrouwenrechten in Cuba" en andere onderwerpen over haar vaderland. Wellicht vormt ook haar bezoek een degelijke basis voor een interessant verslag in *Horizontaal.* In ieder geval verdient zij een warm onthaal.

Torben Kehlet, 1941-2001

Op 1 juni overleed Torben Kehlet, een man aan wie de Vlaamse Esperantobond zeer veel te danken heeft. Toen Torben, geboren en getogen in Denemarken, zich in Antwerpen vestigde, zocht hij onmiddellijk contact met de Esperantobeweging in Vlaanderen en hielp hij met woord en daad. Toen de Vlaamse Esperantobond nog maar pas bestond, schonk hij een drukmachine die het mogelijk maakte het tijdschrift *Esperanto-Panorama*, de voorloper van *Horizontaal*, zelf te drukken. Grotere uitgaven van FEL, zoals boeken, drukte hij zelf in zijn drukkerij in Schoten. Toen hij later zijn drukkersactiviteit stopzette, gaf hij de uitgave van de *Stafeto*-boeken, een prestigieuse reeks destijds gestart door Régulo Perez, door aan FEL. Het was ook Torben Kehlet die aanraadde een studie te maken over het gebruik van Internet op een ogenblik dat 95 % van de bevolking het woord Internet nog nooit gehoord had. Zijn raad werd opgevolgd en met als gevolg dat de Vlaamse Esperantobond een Internetpionier werd.
Torben was een enthousiast man met oog voor de toekomst. Zijn visie en zijn enthousiame was aanstekelijk voor zijn ontelbare vrienden. Het bestuur en de medewerkers van de Vlaamse Esperantobond denken aan hem terug met veel dank. Met deze erkentelijkheid betuigen we ook ons meeleven aan Karina, Sune en Dmitrij Kehlet, zijn kinderen en partner.

De laatste bijdrage over Jiddische invloeden op het Esperanto wordt afgesloten met een heuse woordlegende.

over neven en nichtjes

Jiddisch laat sporen na

5. De woordjes "nu" en "ĉu"

Het woord ***nu*** komt van het Jiddische ***nu***, dat overigens ook overging naar het Nieuw-Hebreeuws.

Wat het vraag-woordje ***ĉu*** betreft, beweert men over het algemeen dat zijn herkomst in het Poolse *czy* (uitspraak bij benadering: tsji) ligt. Dat is juist; men kan er zelfs het Slovaakse *ci* aan toevoegen. Maar het Jiddische dialect, dat in Bjalistok ten tijde van Zamenhof gebruikt werd, was de Noordoosterse variant. En daarin kwam er ook een vraagwoordje *cu* voor. Men kan dus wel aanvaarden dat *ĉu* een gemeenschappelijk punt is tussen het Poolse *czy* en het Jiddische *cu*.

6. Het woord "edzo"

Hoewel het reeds herhaaldelijk ontkend werd, heeft dit woord wel degelijk een echte Jiddische herkomst. Ziehier zijn volledige geschiedenis:

In verschillende Franse woorden is het vrouwelijke achtervoegsel *-esse* (*princesse*, "prinses"). In vele Duiste woorden, is het *-in* (*Lehrerin*, "onderwijzeres"). Maar in enkele woorden voegt de Duitse taal het Franse *-esse* toe aan het Duitse *-in*, wat tenslotte *-essin* (*Prinzessin* "prinses") geeft. Dit dubbel achtervoegsel *-essin* is naar het Jiddisch overgegaan onder de vorm van *-ecin*. Zo vormde men uit ***rab*** "rabbijn", het Jiddische ***rabecin*** "rabbijnsvrouw", m.a.w. "echtgenote van een rabbijn". Zamenhof veranderde de letter ***c*** van ***rabecin*** in ***dz***, gewoonweg om homonymie (gelijkluidendheid) met het achtervoegsel *-eco* te vermijden. Zo kwam hij tenslotte tot ***raben-edzino***, waaruit hij ***edzino*** maakte, en daaruit ook ***edzo***. Net zo, heeft hij ***kuzo*** uit ***kuzino*** afgeleid (in het Frans *cousine*) en ***fraŭlo*** uit ***fraŭlino*** (Duitse *Fräulein*).

Enkele personen, die ontevreden waren met die Joodse herkomst, hebben hier bladzijden lang aan gewijd, in een poging de onjuistheid van deze etymologie te bewijzen. Zij stellen dat ***edzino*** eigenlijk afkomstig is uit het Poolse ***jedza*** "furie, slechte vrouw". Soms voegden zij hieraan toe, dat het Jiddische ***rabecin*** niet bestaat, of dat ***-edzin*** niet uit ***-ecin*** kan voorkomen, omwille van de verschillende medeklinker. Die argumenten vallen makkelijk te weerleggen. Immers zeker niet alle echtgenotes zijn furies (bijvoorbeeld de mijne is dat niet) en het woord ***rabecin*** staat letterlijk in mijn twee Jiddische woordenboeken. Als ***-edzin*** tenslotte niet uit ***-ecin*** kan voortkomen, dan kan ***cigaredo*** ook niet uit het Frans-Engelse ***cigarette*** afgeleid zijn, en al evenmin zou het woord ***planedo*** uit het Griekse ***planetes*** afkomstig kunnen zijn. Het is geweten, zelfs door beginners, dat Zamenhof vaak één letter uit een woordstam veranderde om de schijn van een achtervoegsel te vermijden: ***faruno*** (meel) en niet ***farino***; ***pilolo*** (pil) en niet ***pilulo***; ***makzelo*** (kaak) en niet ***maksilo***, en vele andere. Als hij de ***c*** in ***-ecin*** zo had gelaten, zou mijn echtgenote i.p.v. ***"mi havas bonan edzon"*** (ik heb een goede echtgenoot), zeggen ***"mi havas bonan econ"*** (ik heb een goede eigenschap), hetgeen werkelijk dubbelzinnig zou zijn. Laten we ernstig blijven! Zamenhof zou nooit zo'n knoeierij toestaan.[1]

Voorts werd die Jiddische oorsprong van ***edzino*** deels door Zamenhof zelf verklaard in ***Lingvaj respondoj*** n-ro 48A, p. 28. En die verklaring werd aangevuld door Gaston Waringhien in ***Lingvo kaj Vivo***, p. 7. Zijn het woord van Zamenhof en de wetenschap van Waringhien niet voldoende om elke twijfel te doen wijken?

André Cherpillod

(De vertaling van beide bijdragen van Cherpillod werd verzorgd door Lode Van de Velde.)

1. Steun voor zijn argumentatie kan Cherpillod ook krijgen vanuit het Nederlands, waarin de wisseling stemhebbend/stemloos (waarover het hier in principe gaat) een normale regel is. Vgl. paard (met uitspraak [t]) / paarden. Het is dus niet ongepast te veronderstellen dat Zamenhof een minimale klankverandering heeft gebruikt om homonymie te vermijden. Trouwens ook in een woord als ŝtato/stato is dat soort minimale wijzigingen toegepast.) (red.)

Ĉu vi ofte ekrajdas viajn altajn ĉevalojn?

Onze taalkundige ekskursie in het domein van het paard willen we ietwat feestelijk afronden met een gedicht van J. Baghy, beroemd Hongaars esperantist. Hierin krijgt het paard een politieke en filosofische dimensie. Verder worden, zoals in de vorige aflevering beloofd, drie lezersbrieven gepubliceerd.

Dancanta ĉevalo

J. Baghy

Marŝmarŝon diktas la muzik'...
"Hura"-on hurlas stratpublik'
kaj bravaj knaboj sur ĉevaloj
ekrajdas for al mortbataloj
Trara! Trara!
al mortbataloj ...
Nun el kvaropo jen ĉeval'
ekdancas ritme je signal'
kaj vanas brido, vipo, sprono
ĝi dancas dancas je marŝsono
Trara! Trara!
je marŝsono...

Marŝmarŝon diktas la muzik' ...
Freneza sturmo, sabropik';
sangfontoj fluas, tintas ŝtaloj,
hura' formortas sur ĉevaloj
Trara! Trara!
en mortbataloj ...
En la ĥaoso jen ĉeval'
huffrapas ritme je signal'
kraniojn rompas, korojn premas,
senkapan knabon kun si trenas
Trara! Trara!
dancante henas ...

Marŝmarŝon diktas la muzik'...
Nun pac' trumpetas – sen efik';
militon kaŝas ter' kaj kalko
kolombon tamen pelas falko
Trara! Trara!
ĉe katafalko ...
Kutime ja en vivbatal'
dancadi kiel la ĉeval'
kaj vanas brido, vipo, sprono
ĝi dancas dancas je marŝsono
Trara! Trara!
la *ĉevalhomo...*

Julio Baghy (1891-1967)

Hungaro; verkisto, aktoro k.a. Esperantisto de 1911, aktiviĝis por la lingvo dum sia sesjara dummilita kaptiteco. Post la milito sin donis preskaŭ tute al Esperanto: gvidis kursojn, fondis klubojn, voja̧gis kiel Cseh-instruisto ktp. Dum pluraj jaroj estis kunredaktoro de *Literatura mondo.* Li verkis poemojn, romanojn, novelojn, skizojn, versdramon, rakontojn por komencantoj kaj lernolibrojn.

(*Esperanta Antologio,* UEA, Rotterdam 1984, p. 840)

Nota's bij het gedicht.

Vers 1. *la marŝo,* de mars; *marŝmarŝ*: een intensiverende reduplicatie maar hier als een substantief behandeld. De muziek dicteert (legt op) het "Vooruit mars!"

Vers 2. De uiroep *hura* wordt ook als een substantief behandeld: *"hura"-on hurlas...* Hier anders geschreven dan *marŝmarŝon* omdat een deel van het woord tussen aanhalingstekens staat.

hurli: huilen (wind, hond, wolf).

Vers 3. *bravaj* dapper, eerlijk, vriendelijk (braaf = *honesta, virta, obeema.*) N.B. het Nederlands kent 'braaf' in de dichterlijke taal ook als 'dapper en fier'.

Vers 7. *el kvaropo* uit een groep (hier zeker wel een rot) van vier; *jen ĉeval'* ziedaar een paard (dat zich van overmoed en strijdlust niet kan bedwingen...)

Vers 9. *vanas* werkwoordelijke afleiding van *vana* vergeefs, ijdel; *brido* teugels; *vipo* zweep; *sprono* sporen.

Vers 10. *marŝsono* marsgeluid.

Vers 14. *freneza* krankzinnig; *sturmo* stormaanval; *sabropik'* sabelsteek.

Vers 15. *sangfontoj* bloedbronnen vloeien, *ŝtaloj tintas* het staal (de wapens) rinkelt, klettert.

Vers 16. de kreet sterft uit (*la hura' = la hurao*).

Vers 18. Vgl. vers 6 *al mortbataloj* en hier *en mortbataloj.*

Vers 19. *En la ĥaoso jen ĉeval'* vgl. vers 7 waar ze nog netjes in de rij defileren: *Nun el kvaropo jen ĉeval'.*

Vers 20. *hufo* hoef; *huffrapi* = *hufobati* trappen, met de hoeven slaan.

Vers 21. *kraniojn rompas* verbrijzelt schedels; *korojn premas* drukt harten (in).

Vers 24. *heni* hinniken (uitspreken 'henni' en niet 'heeni').

Vers 26. *pac'* = *paco* vrede; *sen efik'* zonder effect.

Vers 27 Omgekeerde woordorde! De aarde en de kalk (steen? grafsteen?) verbergen de (gevolgen van de) oorlog.

Vers 28. Omgekeerde woordorde! Toch verdrijft de valk de duif.

Vers 31-32. Onverwachte breuk in de gedachtegang: nu ineens *vivbatal'*. Overgang van een bepaald geval naar een algemene beschouwing. Nu ja, ook het leven is een strijd en ook dààr is het dansen geblazen.
Vers 33-34. En niets kan *ĝi* (*la ĉevalhomo*), dat wil zeggen de mens gelijk aan het paard, ervan weerhouden ook naar de tonen van een opgelegde muziek te dansen, de verleiding is te groot.
Vers 36. De auteur heeft gewenst dat het woord *ĉevalhomo* cursief zou gedrukt worden. Een teken dat het niet letterlijk op te vatten is? De *ĉevalhomo* is dus niet de centaur, het menspaard (Esperanto *kentaŭro, ĉevalviro*).

Vormgeving.
Opmerkenswaard is ook, naast de inhoud, het kunstig ineengevlochten rijmschema. Een kleine tabel toont dit aanschouwelijk:

strofe 1	strofe 2	strofe 3
-ik'	*-ik'*	*-ik'*
-ik'	*-ik'*	*-ik'*
-aloj	*-aloj*	*-alko*
-aloj	*-aloj*	*-alko*
Trara!	*Trara!*	*Trara!*
-aloj	*-aloj*	*-alko*
-al'	*-al'*	*-al'*
-al'	*-al'*	*-al'*
-ono	*-remas*	*-ono*
-ono	*-remas*	*-ono*
Trara!	*Trara!*	*Trara!*
-ono	*-enas*	*-omo*

De afwisseling van verzenparen met of zonder de eindklinker -o zorgt ook, vooral bij het voorlezen of voordragen, voor afwisseling in het ritme en de intonatie. De moeite waard om het eens zelf hardop te proberen!*

Nog enkele aantekeningen bij de gebruikte woordenschat.
Vers 1. ***la marŝo*** de mars, *la marĉo* het moeras.
Vers 2. ***hurli*** is huilen, huilen is ook... *plori.*
Men moet huilen met de wolven in het bos: *Inter lupoj kriu lupe.*
Vers 2. ***hura!*** kan een werkwoord worden: *hurai* hoera roepen.
Vers 3. ***brava*** = dapper, en met afzwakking van de betekenis, eerlijk, vriendelijk. Interessant is ***brave!*** bravo! goed zo!
Vers 7. ***jen ĉeval'*** ziedaar een paard. *Jen mi!* Hier ben ik! *Jen ŝi!* Daar is ze! *El la priparolado ni konkludas jene* uit de bespreking concluderen we als volgt. *Ni venas al*[z] *jena konkludo* we komen tot de volgende conclusie. *Kion mi volis diri estas la jeno* het volgende. *Jen ŝi ridas, jen ŝi ploras* nu eens lacht ze dan weer weent ze.
Vers 9. **vana** vergeefs, ***vane*** tevergeefs
Vers 14. *sturm* stormaanval (*ŝtormo* storm, vgl. *sturno* spreeuw (Frans étourneau, Latijn sturnus).

piko 1) steek, prik 2) schoppen van het kaartspel (Frans: pique). *Piki ĉevalon per sprono*[z].

Twee spreekwoorden van Zamenhof hierover:
La kulo nenion valoras, sed ĝia piko doloras[z].
Pro vorta piko ofte perdiĝas amiko[z].

la kulo de mug
Pikilo de rozo (dorno) stekel; *piko de abelo* angel van een bij.
Vers 15. **ŝtalo** staal (*stalo* stal; *fonto* bron ‡ *fontano* fontein)
Vers 20. *hufo* hoef, *hufofero* hoefijzer, *buŝhuf-malsano* of *aftozo* mond- en klauwzeer, *afto* = een aft(e) *febrodona ŝvelaĵo* (gezwel) *ĉe la buŝo, mamo* (borst, uier) *kaj piedo de kelkaj bestoj, bovoj, porkoj, ŝafoj; afta epidemio* (PIV).
Vers 21. ***premas korojn:*** *la arteria premo* de bloeddruk, = *arteria tensio. Kio estas la arteria tensio? La rezisto de la arterioj al la sanga premo. Kio estas hipertensio? Altiĝo de la tensio. Kio estas intrakrania hipertensio? Altiĝo de la tensio interne de la kranio. Kio estas hipotensio? Malaltiĝo de la tensio.*
Vers 22. ***trenas kun si*** sleept met zich mee. *Pene treni sian vivon, sian ekzistadon* zijn leven moeizaam doorbrengen. *Enuigaj horoj treniĝas* vervelende uren duren eindeloos voort;
Vers 26. ***sen efik':*** *la efiko* de uitwerking, *la efekto* het effect, de indruk.

Ofte de kaŭzo senenhava venas efiko plej grava[z].

Kleine oorzaken hebben soms grote gevolgen.

Opgave: Vertaling
a- Het was een lange mars door het moeras.
b- Men moet huilen met de wolven in het bos.
c- Bravo, je hebt niet tevergeefs gewerkt!
ĉ- Nu eens drinkt hij van een frisse bron, dan weer van de dorpsfontein.
d- Gedurende de storm schuilden de spreeuwen onder het gebladerte van de bomen.
e- Heb je geen zalf tegen muggesteek?
f- De weerstand van de bloedvaten tegen de druk van het bloed is de... bloeddruk, de tensie.
g- Nu eens heeft hij hypertensie en dan weer hypotensie.
ĝ- De mug is niets waard maar de muggesteek doet pijn.
h- Haar plotselinge verschijning maakte veel effect.

* Dit gedicht werd ook schitterend op muziek gezet door Nanne Kalma en vertolkt door de muziekgroep ***Kajto***. Het is het openingslied van hun eerste CD, *Flugdrako*. De CD is verkrijgbaar in de boekhandel van FEL tegen EUR 14,70 + verzendingskosten.

MEN SCHRIJFT ONS

1) Woordorde in het Esperanto

Naar aanleiding van een vroegere opgave betreffende de woordorde in het Esperanto ontving ik van de heer Guido Van Damme uit Antwerpen volgende interessante aanvulling.

"Toevallig ben ik het boekje *Kio estas demokratio?* aan 't lezen. Daarin komt de constructie waarin het lijdend voorwerp (O) voor het werkwoord (V) staat opvallend vaak voor. Dat geeft aan ons de indruk van een speciale (misschien formele, misschien poëtische) stijl. Let hierbij op dat formeel en poëtisch eigenlijk elkaars tegenpolen zijn. Wat ik bedoel is, dat de stijl "ongewoon" is. Maar we moeten hiermee erg oppassen. Die stijl is ongewoon voor gebruikers van Indo-Europese SVO-talen. Maar geldt dat ook voor andere taalgroepen? Wat zouden Japanners of Chinezen ervan denken?

Ik denk dat het zeer moeilijk is om dat te beoordelen. Een uitgebreid vergelijkend onderzoek van teksten (oorspronkelijke en vertaalde) van diverse auteurs, uit diverse delen van de wereld, periodes en literaire stijlen is nodig voor men hierop een sluitend antwoord kan formuleren. Intussen moet de dichter die denkt dat hij een speciaal stijlkenmerk gebruikt door het toepassen van de SOV- of zelfs de OVS-zinsvolgorde zich ervan bewust zijn, dat dat speciale niet overal als dusdanig wordt herkend. In waardevolle poëzie is ongetwijfeld de ritmische of klankmatige noodzaak een veel belangrijker criterium om de woordvolgorde in de zin te bepalen dan het gevoelsmatige "ongewone" van de zinsconstructie zelf.

2) 'Gunnen'

De heer Haadsma uit Leek attendeert mij op de Middelkoopse vertaling van het Nederlandse 'gunnen': (niet benijden) *malenvii*, maar 'zich geen tijd gunnen': *ne preni la tempon*.

'Gunnen' wordt inderdaad in zeer verschillende contexten gebruikt en dan moet men telkens een andere oplossing zoeken. Enkele pogingen: iemand een blik op iets gunnen, *ne malpermesi al iu rigardon al io*; iemand het brood in de mond niet gunnen, *rifuzi ĉion al iu*; iemand genade gunnen, *pardoni iun*; zich geen rust gunnen, *ne permesi al si ian ripozon*; iemand het voordeel van de twijfel gunnen, *doni al iu la avantaĝon de la dubo* (is dat internationaal verstaanbaar?). Betere voorstellen worden met dank ingewacht!

3) Baltsen = seksumparadi *?*

De heer Hein Wernik uit Nijmegen schrijft over een woord dat nog niet zolang in het Nederlands ingeburgerd is (van Dale 1999: 'eerste datering 1950' !), het werkwoord 'baltsen'.

"Wat is de esperantovertaling van 'baltsen'? Volgens de Van Dale is 'baltsen' de balts uitvoeren, balderen, en 'balts' (uit het Duits): het geheel van vaste handelingen en bewegingen dat het mannetje verricht om de gunst van het wijfje te verwerven en daardoor tot paring te komen. Bv.: 'bij de balts zingt en danst de vogel als in extase'. Bij raadpleging van diverse woordenboeken vonden wij: Duits-Ndl: 'Balz: paartijd, het paren (van vogels)' en 'belzen': balderen, baltsen (van kor- en auerhoenders)'. Ndl-Dts: 'balderen: toben, rasen, lärmen (van vogels in paartijd), balzen'. Ndl-Frans: 'baltsen: faire les parades nuptiales' (nuptial = huwelijks-) of 'faire la pariade' (pariade = paartijd, paring van vogels, inz. van patrijzen). Ndl-Engels: alleen 'display', tentoonspreiden e.d. (...)

Deze hele zoektocht volgde uit het feit dat 'baltsen' niet in Middelkoop staat! Na het voorleggen van dit probleem aan enige leden van onze Esperantoclub werden de volgende suggesties genoemd voor 'balts': *pariĝludo, pariĝritaro* en *pariĝkonduto*.

Was er met de voorgaande gegevens iets in PIV te vinden? Enkele aanwijzingen: 1. *Pariĝi: sekskuniĝi: la sekskuniĝa tempo de la birdoj;* 2. *Paradi: fiere kaj afekte elmontradi siajn elegantaĵojn. Pompa, vanta sintenado, elmontrado, celanta altiri sur sin la atenton de la publiko.* 3. *Pavi* (*pavo* = pauw, *pavi* = pronken, zoals een pauw doet).

Alle niet zo bevredigend. Zijn misschien nog de beste vertalingen: *seksumparadi, pariĝparadi of... balci*? Reagoj estas bonvenaj!"

VERTAALOPGAVE

Het Kreng — Uit Elizabeth Hilts, *Bevrijd het KRENG in jezelf*, p. 58-59.

Neem nou een gewone dag. We gaan elke morgen de deur uit om ons leven te leiden en er gebeurt iets. Er gebeurt altijd iets.

We staan in de rij bij een broodjeswinkel op ons broodje te wachten (lekker veel boter en een dubbele plak kaas) en als degene achter de toonbank vraagt wie er aan de beurt is, dringt er iemand voor die zegt: 'Ik,' en hij begint te bestellen met een lijst in zijn hand.

We gaan winkelen in het winkelcentrum. Als we het chique warenhuis binnengaan, komen we de alomtegenwoordige parfumverkoopster tegen, die klaarstaat met haar verstuiver en vaste verkoop-

---

Bevalt deze rubriek je? Soortgelijke oefeningen die je helpen je woordenschat en taalvaardigheid uit te breiden vind je in twee werkboekjes van Christiane De Vleminck en Emile Van Damme (redacteur van deze rubriek)

Leksikaj Ekskursoj 1 en 2

Samen slechts EUR 24,00 (deel 1 kost EUR 11,90, deel 2 EUR 14,00) + verzendingskosten.
Ook te bestellen vanuit Nederland bij Vlaamse Esperantobond, Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen.

praatje over hoe deze geur ons leven zal veranderen. 'Wilt u misschien *Raison d'être* proberen?' Het kan zijn dat we op een parkeerplaats iemand anders met een auto tegenkomen. Het soort ontmoeting waarbij die bestuurder ineens achteruitrijdt op de zijkant van onze auto af. Door de botsing komt onze zijspiegel in de kreukels, een ongemak dat (volgens de andere bestuurder) weinig invloed op ons leven zal hebben. 'Je hebt toch alleen maar de achteruitkijkspiegel nodig, wijfie' zegt hij.
Op elk van deze situaties kunnen wij reageren met: 'Ik dacht 't niet.'
Dit vraagt enige oefening. In het begin krijgen we het misschien doodsbenauwd bij de gedachte aan de directe confrontatie. Maar oefening baart inderdaad kunst. En de meeste mensen reageren er vrij goed op als ze horen dat de mantra van het Kreng in onszelf hardop wordt uitgesproken.
'Neem me niet kwalijk,' zeggen we tegen de voordringer, 'Ik dacht het niet. Volgens mij was ik eerst.' '*Raison d'être?* Ik dacht 't niet.' Het kan nodig zijn om je op de een of andere manier af te schermen tegen de wolk parfum die onvermijdelijk onmiddellijk op het aanbod volgt.
'Ik dacht 't niet. Ik wil graag weten hoe u verzekerd bent,' zeggen we tegen onze nieuwe kameraad. Wat kunnen ze daar nou op antwoorden? Zal er iemand met je in discussie willen gaan?
Nou, er is inderdaad een percentage van de bevolking dat met je zal willen discussiëren. Massa's mensen beginnen zich meteen als idioten te verdedigen in situaties waarin ze precies het soort niet te verdedigen gedrag vertonen dat hier wordt bedoeld.
Krimpen we in elkaar als we met dit fenomeen te maken krijgen?
Ik dacht 't niet.

ANTWOORDEN EN UITWERKINGEN

Opgave: Vertaling

a- Estis tre longa marŝo tra la marĉo.
b- Inter lupoj kriu lupe.
c- Brave, vi ne laboris vane!
ĉ- Jen li trinkas de freŝa fonto jen de la vilaĝa fontano.
d- Dum la ŝtormo la sturnoj ŝirmis sin sub la foliaro de la arboj.
e- Ĉu vi ne havas pomadon por / kontraŭ piko de kulo / kulpiko?
f- La rezisto de la arterioj kontraŭ la premo de la sango / la sangopremo estas la tensio.
g- Jen li havas hipertension jen hipotension.
ĝ- La kulo nenion valoras, sed ĝia piko doloras[z].
h- Ŝia subita apero faris plej grandan efekton.

Stuur de uitwerking van opgaven, vragen en/of opmerkingen uitsluitend en rechtstreeks aan de redacteur van de rubriek: Emiel Van Damme
Albert-I-straat 44, B-1703 Schepdaal.

VERTALING VAN VORIGE TEKST

Indonesiës nieuwe armen

La novaj malriĉuloj de Indonezio

El *Internationale Samenwerking 'IS'*, feb. 2001.

Sur ĉiu trafikplena vojkruciĝo en Ĝakarto oni povas trovi ilin: la "Pak Ogaoj". Ĉi tiuj memnomumitaj trafikpolicistoj nepetite helpas la aŭtomobilistojn (aŭtistojn, aŭtostirantojn) (helpas al la ...oj) enŝoviĝi en la frenezajn aŭtovicojn, kiuj daŭre ŝtopas (obstrukcas) la asfalton de la Indonezia ĉefurbo aŭ elŝoviĝi el ili, (*niet* 'en- kaj elŝoviĝi', *want* enŝoviĝi en *verlangt de accusatief en* elŝoviĝi el *niet*!).
Per minimuma(j) investo(j), – fajfileto – ili tiel (tiamaniere) kunskrapas enspezon per (danke al) metio, kiu ne ekzistis antaŭ la ekonomia krizo de la fino de la naŭdekaj jaroj.
En Bekasi, kvartalo en la rando, loĝas multaj tiaj 'novaj riĉuloj'. "La ĉirkaŭaĵo sufer(ad)is multe pro (fare de) eksleernejanoj kaj senlaboruloj, kiuj ĉi tie sin nur iomete trenadis. Iliaj gepatroj estis tro okupataj sin vivteni por bone atenti ilin.
Do tiuj junuloj komencis (iom) neni(o)faradi kaj fari malgrandajn deliktojn (kulpi pri malgrandaj deliktoj), rakontas Amrullah, loĝanto el la ĉirkaŭaĵo kaj respondeculo / responsulo / ĉefo de Al-Hidaya, organiz(aĵ)o, kiu jam de 10 jaroj laboras pri daŭrema disvolviĝo.
Li kunvenis kun la respondeculoj de la komunumo. Ili decidis efektivigi projekton por detiri (delogi) la junulojn for de la strato. Ĉar estis disponeblaj novala terpeco kaj natura fonto, ili elektis fiŝbredadon/fiŝbredejon.
"En oktobro 1998 ni fosis la unuajn lagetojn", rakontas Sukirman, la jam iom pli aĝa respondeculo de la projekto. "Tiam ni aĉetis (estis aĉetintaj) fiŝetojn kaj havigis al ni fiŝnutraĵon. Ni bredas *'ikan lele'* (siluron), facilan fiŝon, kiun oni bone povas teni en lageto. Krome temas pri populara fiŝo, la homoj ŝatas manĝi ĝin. La komenco iris glate, ĝis iun tagon ekpluvegis, la tuta ĉirkaŭaĵo inundiĝis kaj ĉiuj niaj fiŝoj fornaĝis."
Sukirman kaj liaj junuloj ne lasis sin malkuraĝigi de tiu katastrofo. Ili instalis retojn ĉirkaŭ la lagetojn, kiuj nun tenas la silurojn en la lagetoj ankaŭ okaze de inundo. Krome ili ricevis apogon de Amrullah.
"Komence ni nutris la fiŝojn per industria nutraĵo", ĉi tiu rakontas. "Sed tio estis tre multekosta. Cetere ni principe kontraŭas ĥemiaĵojn. Tial ni nun mem faras la nutraĵon, el restaĵo, kiun ni lasas fermenti. Ankaŭ la bananujoj ricevas organikan sterkon.
Nun ĉirkaŭ kvindek junuloj estas laborantaj (laboradas) ĉi tie, el kiuj kelkaj iras al la lernejo. Intertempe ni plivastiĝis (kreskis) ĝis kvardek lagetoj. Kiam ni rikoltas, la junuloj, kiuj laboras ĉi tie, ricevas parton de la profito. Iuj (Kelkaj) pagas per tio sian lernopagon / instrupagon."

ESPERANTO KAJ IDEOLOGIOJ

Kiel rolis kaj rolu la Esperanto-movado politike?

Zaterdag 20 oktober 2001
vanaf 9.30 u.

in de Lakenhalle, 1ste verdieping
Sint Baafsplein 17
9000 Gent

Esperanto en Ideologie

lezingen en debatten met:
Krešimir Barkovič (F), Detlev Blanke (D),
Renato Corsetti (I), François Degoul (F),
Alberto Fernandez (B)
en als moderator Jan Superter

Informatie:
tel.: 03 237 86 02, fax: 09 227 86 64,
E-post: j.schram@skynet.be
WEBpagina: http:/travel.to/studtago

De deelnameprijs bedraagt BEF 1400 bij inschrijving voor 1 augustus 2001. Daarna BEF 1600. (Er is een korting van BEF 125 voor jongeren (-21) of ouderen (+55). In de prijs is naast de deelname aan het symposium ook het middagmaal inbegrepen. Duid bij inschrijving aan of je vegetarisch wil eten.

Maak om in te schrijven het deelnamebedrag over op rekening: 001-2393663-70 van La Progreso, J. Lambrechtstraat 8, 9000 Gent.

Waarom creëerde Zamenhof het Esperanto? Wat is de Interne idee? Is Esperanto neutraal? Moet de Esperantobeweging neutraal zijn? Had ze ooit politieke betekenis? Moet ze een politieke rol spelen? Hoe verhouden de verschillende ideologieën zich tot het Esperanto? Is Esperanto een gevaarlijke taal? Voor wie? Wat betekenen "taalrechten"? Wat is het verschil tussen de verschillende organisaties binnen de Beweging? Werd tijdens zijn 110-jarige geschiedenis de politieke positie bediscussieert of veranderde ze?

2001

Quo vadis – Kien vi?

2001

En jij? Waarom leerde jij Esperanto? Waarom ben jij actief in de Esperantobeweging?

Uiteraard zullen er veel vragen worden opgeworpen: niet alleen taalkundige maar ook sociopolitieke en filosofische. Die vragen hebben geen eenvoudig antwoord, maar het is nuttig ze te stellen, erover van gedachten te wisselen, want tijdens de geschiedenis van het Esperanto veroorzaakten zij discussies en ruzies, breuken en frustraties.

Door dit symposium – met lezingen en debatten tussen het publiek en enkele vooraanstaanden uit de beweging – proberen we taboes te doorbreken en een forum te creëren om meer over onszelf te leren, onze argumentatie te verstevigen en binnen de beweging van gedachten te wisselen.

Je bent van harte uitgenodigd om aan die discussie deel te nemen.

Terug van het Esperanto-Wereldcongres of lekker uitgerust na een deugddoende vakantie? Op zaterdag 25 augustus geven we rendez-vous in Neerpelt om vakantie-ervaringen uit te wisselen tijdens de Limburgse dag. Natuurlijk is sociale babbel niet de enige reden om aan de dag deel te nemen. Het programma is, zoals gebruikelijk, weer goed gevuld en er is een ontvangst op het gemeentehuis voorzien.
Deze keer zijn we te gast in het Sint-Hubertuscollege (nabij het station, parkeergelegenheid op de speelplaats van de school). De deelnemers worden verwacht tussen 9.00 en 9.30. Deelnemingskosten: BEF 1100,– (800,– voor kinderen). In de prijs is het middagmaal (broodmaaltijd) en een uitgebreid warm avondmaal inbegrepen.

Inlichtingen: P.J. Doumen, tel. 011 73 20 47,
E-post: pieter.doumen@tijd.com

Inschrijving: door storting van het inschrijvingsgeld op rekening 001-2366692-65 van Noord-Limburgse Esperantovereniging Panhovestraat 10, 3990 Peer.

empirisch vooroordeel

Taalwetenschap en de Europese taalrealiteit

Op 22 september 2000 nam Prof. Dr. T.J.M. van Els afscheid als hoogleraar in de Toegepaste Taalwetenschap aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Zijn afscheidscollege was gewijd aan taalbeleid en -praktijk van de EU. In zijn inleiding wijst Van Els erop dat een deel van zijn bijdrage bestaat uit het ontrafelen van enkele mythen die door velen om taal heen worden geweven. In een tweede hoofdstuk worden achtergronden geschetst, zoals: de Europese Unie en haar instituties, taalbeleid en de praktijk ervan. Vervolgens worden andere modellen van institutioneel taalgebruik weergegeven (zes officiële talen in de Verenigde Naties en het gebruik van deze talen in de praktijk) en voorts wordt ingegaan op de huidige discussie over EU-taalbeleid en EU-taalpraktijk.

Van Els gaat in op het plurilinguïsme van de EU (elf officiële werktalen, die alle een gelijkberechtigde positie hebben), behandelt daarna de relatie taal, staat en natie en de relatie taal en cultuur. “In de Europese retoriek worden taal en cultuur altijd in één adem genoemd, wordt aan de diversiteit van culturen nagenoeg direct de diversiteit van talen gekoppeld. En altijd gebeurt dat in positieve zin: het gaat altijd om de “grote rijkdom” aan talen en culturen, een schat die als een groot goed wordt geprezen.” Hier ontrafelt Van Els volgens zijn zeggen enkele mythen door kanttekeningen te plaatsen bij de veronderstelde nauwe relatie tussen taal en cultuur. Hij wijst op de dialecten van de “hoofdtaal”, de social groeperingen, gespecialiseerde talen. De relatie van taal en cultuur kan door deze varianten en subculturen zeer variëren. Er zijn veel gradaties in de sterkte van de relatie tussen cultuur en taal.

In hoofdstuk III komen dan de centrale taalkundige overwegingen aan de orde. Meer in het bijzonder gaat het daar om kwaliteit van communicatie in meertalige contexten; om de handicaps die participanten daarin kunnen ondervinden, verband houdend met hun taalkennis en om het geval waarin er voor één taal als werktaal gekozen wordt, al dan niet het Engels. Het laatste hoofdstuk, ook slotbeschouwing, geeft een richting aan die de EU met zijn taalpolitiek zou kunnen en misschien zelfs moeten opgaan. Hierin stelt Van Els dat zijn bijdrage een toegepasttaalkundig voorstel is en niet politicologisch of sociaal-wetenschappelijk van aard. Hij pleit ervoor dat het debat uiteindelijk moet leiden tot zoveel mogelijk op empirie en wetenschappelijke inzichten stoelende aanbevelingen voor het institutioneel taalbeleid. Het kernprobleem is volgens hem de principiële gelijkstelling van alle EU-talen als EU-werktalen. Maar er is geen taalkundig inzicht dat zich verzet tegen het verlaten van dat principe.

Van Els ontkent niet dat grote diversiteit van talen en culturen op zichzelf een fundamentel goed is, maar dat het om een geweldige schat gaat, die kost wat kost verdedigd moet worden, is een mythe. Taal- en cultuurdiversiteit zijn geen constante; taal en cultuur zijn voortdurend in beweging. Maar hier staat tegenover dat diversiteit van talen en culturen wel verdedigd moet worden, wanneer belangen van mensen aan wie die talen en culturen toebehoren, in het geding zijn. Ook nog om een aantal andere redenen zouden volgens Van Els als werktaal er maximaal drie in overweging genomen kunnen worden, en wel in volgorde van prioriteit: Engels, Frans en Duits. Voor de “non-natives”, van wie de talen in dit soort situaties niet als werktaal “meedoen”, zou beperking tot twee beter zijn en beperking tot één werktaal (in de optiek van Van Els: Engels) pas echt optimaal. Het zou de kwaliteit van de communicatie erg ten goede komen en daar gaat het toch in eerste instantie om.

Van Els eindigt met te stellen dat het presenteren van op empirie gestoelde inzichten in het communicatieproces op zich zelf niet voldoende is om mensen direct te overtuigen. We weten nog veel te weinig hoe communicatieprocessen in de EU-instellingen zich precies voltrekken en vooral in welke mate effectiviteit en “eerlijkheid” van het besluitvormingsproces daarbij in het geding zijn.

Van een wetenschapper mag men verwachten dat hij “op empirie gestoelde inzichten in het communicatieproces” in zijn betoog betrekt, voorstander is van verder onderzoek, maar ook bepleit dat perspectief biedende inzichten, zoals het

gebruik van het Esperanto, nader worden onderzocht. Zelf wijdt Van Els enige aandacht van de positie van het Esperanto, waarvan hij zegt dat de term "kunsttaal" langzamerhand achterhaald is en gesproken zou kunnen worden van "een internationale taal". Maar hoe komt het dat in het bijzonder taalkundigen Esperanto zo snel terzijde leggen als optie? Van Els haalt Davies aan, die het als volgt samenvat: "De mogelijkheden van Esperanto als oplossing voor taalproblemen worden door voorstanders altijd exclusief bekeken vanuit een louter taalkundig perspectief." Maar, aldus Van Els, "een toegepast taalkundige weet dat er bij taalproblemen met meer factoren rekening moet worden gehouden dan met puur linguïstische. En wie dat doet en zich de culturele, psychologische, sociolinguïstische, onderwijskundige en ook politieke factoren even voor de geest haalt, komt nauwelijks op het idee dat er met een kunsttaal iets te doen zou zijn."*

Gelden deze factoren dan niet voor het Engels, waaraan Van Els nu al de voorkeur geeft, zo luidt mijn vraag. Juist factoren als effectiviteit, eerlijkheid, kwaliteit van het communicatieproces, minder handicaps van de participanten, identiteit en gelijkheid, behoud van diversiteit, bevordering van multilinguïsme door het leren van Esperanto als propedeutisch middel, scoren hoger bij toepassing van een brugtaal als Esperanto, als tweede taal naast de eigen taal.

Me dunkt redenen te over juist daar onderzoek naar te doen, zoals ook wordt voorgestaan in het project *Neighbour*, dat door de Universiteit van Amsterdam wordt geleid, waarbij bepleit wordt op Europese schaal de propedeutische waarde van het Esperanto te testen. Verder is er het project *Relais* dat Esperanto wil testen als brugtaal bij het tolken, dat thans besproken wordt in een werkgroep van de tolken/vertaaldienst van de Europese Commissie. Een andere interessante onderzoeksvraag is ten slotte: is het niet redelijk Engelstalige EU-landen een heffing te laten betalen ter bekostiging van het onderricht in Engels (indien hiervoor als lingua franca wordt gekozen) ten behoeve van de "non native speakers"?

J.H. Erasmus

Dit artikel verscheen oorspronkelijk in *Internationale Spectator*, maart 2001

* Het is duidelijk dat Van Els noch de literatuur, noch de empirie van het Esperanto heeft bestudeerd, anders zou hij weten dat in Esperantomiddens juist heel veel aandacht is voor de psychologiche, sociologische en politiek-economische factoren. Verder gooit hij al die factoren op een hoopje, alsof ze allemaal in de huidige situatie hetzelfde gewicht zouden hebben, terwijl duidelijk de politick/economische factoren een veel grotere rol spelen. Neem bijvoorbeeld de ondersteuning van het Engels via het onderwijs weg, en er zal van Engelse taalkennis niet veel overschieten. Onderwijskundige aspecten komen in het hele debat nauwelijks aan bod – behalve dat het taalonderwijs nog volledig zou moeten worden uitgebouwd, inclusief de opleiding van leerkrachten. Toch scoort juist waar het onderwijsrendement betreft, het Esperanto veel beter dan andere talen. Het is aangewezen ter contrast de brochure van Claude Piron, *Linguistic Communication*, (zie HT 2001/3) te lezen. (red.)

Misschien ben je al lang geabonneerd op MONATO of wens je om één of andere reden geen abonnement voor jezelf. Overweeg in dat geval of je dan toch geen abonnement kunt nemen en dat aan iemand anders schenken... de woorden van Kep Enderby indachtig, dat de Esperantosprekers met geld in het westen die zonder geld elders ter wereld zo daadwerkelijk steunen. De Vlaamse Esperantobond doet dat via zijn "Abonhelpa Fonduso de MONATO".

Het is een feit dat Zamenhof een bijzonder belang hechtte aan het thema van taalgelijkheid. Voor hem loste een wereldhulptaal niet alleen het probleem van nut en broederlijkheid op, maar ook dat van rechtvaardigheid. Daarop legde hij in zijn slottoespraak in Boulogne sterk de nadruk: "Er komen vaak mensen van verschillende nationaliteiten samen. Maar wat een verschil tussen hun

de verklaring van Boulogne

de geboorte van een traditie

bijenkomsten en de onze! Bij hen verstaat slechts een kleine groep elkaar, namelijk diegenen die zich de tijd en het geld kunnen veroorloven om vreemde talen te leren. De anderen nemen wel lijfelijk deel, maar zijn er eigenlijk met het hoofd niet bij. In onze bijeenkomst verstaat iedereen iedereen. Iedereen die ons wenst te verstaan, kan ons ook verstaan. Noch armoede, noch tijdsgebrek[1] verhinderen dat zij onze woorden zouden kunnen verstaan. Bij de anderen is het wederzijds begrip slechts bereikbaar via een onnatuurlijke, beledigende en onrechtvaardige weg, want leden van één taalgroep moeten zich vernederen tegenover leden van een andere taalgroep. De een moet beschaamd afzien van het gebruik van zijn eigen taal. Hij stottert en voelt zich niet op zijn gemak bij zijn

> Fundamento [...] evitu, ke la bazo ŝanceliĝu. La dekses reguloj de la gramatiko, la modelaj tekstoj de la Ekzercaro, kaj la Universala Vortaro estis per tio akceptitaj interkonsentite, kiel la fiksita elirpunkto, el kiu la tuta lingvo daŭrigu sian riĉigan evoluadon...

gespreksgenoot. En die voelt zich sterk en fier. In onze bijeenkomst bestaan er geen sterke of zwakke naties (talen), geen bevoorrechte en achteruitgestelde. Niemand hoeft zich te vernederen. Niemand voelt zich gegeneerd. Wij staan allemaal op neutraal terrein, met gelijke rechten. [...]"

Dit citaat toont hoezeer taalminderheden lijden in onderdrukkende staten, maar zij geeft ook een profetisch beeld over de taalprocedure in de bijeenkomsten van bij voorbeeld de Volkenbond.[2] Daar voeren Franse en Engelse politici het hoge woord omdat zij zich kunnen uitdrukken met de welsprekendheid van hun moedertaal, maar Chinezen, Bulgaren, Zweden of Japanners, ook al zijn zij talentvolle redenaars, kunnen hun toespraak enkel aflezen in een vreemde en moeilijke taal. Stel je even voor dat de zetel van de organisatie in Tokio zou gevestigd zijn en dat Chinees en Japans de heersende talen zouden zijn. Welk figuur zouden de briljante redenaars uit Parijs en Londen daar slaan, wanneer ze hun leesbril opzetten en hun manuscript in die Aziatische talen beginnen voor te lezen? Het is heel goed te begrijpen dat Zamenhof zelf enorm onder de indruk was van de vriendschappelijke en gelijkberechtigde sfeer die onder de deelnemers van het Congres in Boulogne-sur-Mer heerste.

Om de derde paragraaf goed te begrijpen, moet men weten dat er vlak voor het congres een hevige polemiek werd gevoerd over *"Kolekto Aprobita de D-ro Zamenhof"*, waarin de uitgaven van de Parijse uitgeverij Hachette werden opgenomen. Sommigen zagen daarin een soort monopolie of een blaam voor de andere boeken, hoewel het doel enkel was een aantal voorbeelden te presenteren.

In *Lingvo Internacia* kwamen daarop reacties van o.a. Fruictier en Cart, die samen een uitgeverij oprichtten. Bij hen sloot Lengyel, een drukker uit Hongarije, zich aan. Zo ontstond er heel wat rivaliteit. Zamenhof leed daar erg onder en hij probeerde door die verklaring de gemoederen te bedaren. Met die paragraaf bevestigde hij opnieuw dat hij afzag van alle rechten op het Esperanto. Hij kondigde aan dat *Kolekto Aprobita* zou worden opgeheven en dat hij Hachette enkel nog zou contacteren om zijn eigen werken uit te geven.

De vierde paragraaf legde voor altijd de basis van het Esperanto vast. Daaruit zou de taal kunnen groeien en zich ontwikkelen, op basis van het gebruik. Deze paragraaf betekent niet dat *La Fundamento* de natuurlijke evolutie zou fnuiken. Hij dient enkel om te verhinderen dat de basis zou wankelen. De zestien

regels van de grammatica, de modelteksten van de *Ekzercaro* (het oefenboek) en het universeel woordenboek (*Universala Vortaro*) werden daarmee eenstemmig aanvaard als uitgangspunt van waaruit de taal verrijkend zou kunnen evolueren door het verwerven van nieuw materiaal en het gezamenlijk gebruik van het oude.

Het is vanzelfprekend dat iedereen vrij moet kunnen werken, maar tegelijk ook de zekerheid moet hebben dat achtervoegsels of woordstammen die reeds een bepaalde betekenis hadden en die reeds in honderden uitdrukkingen werden gebruikt, niet plots een nieuwe betekenis zouden kunnen krijgen, waardoor de hele constructie in elkaar zou stuiken of er onherstelbare verwarring zou ontstaan.

Zamenhof vergeleek het basismateriaal van la Fundamento met wat voor andere talen de oudste literaire teksten zijn. Hij stelde vast dat de taal er baat bij zou hebben zich te conformeren aan die natuurlijke wetten. Het congres in Boulogne bevestigde dus enkel de sporen waarop de taal naar de toekomst zou stomen.

Uit Edmond Privat, *Historio de la lingvo Esperanto, La Movado 1900-1927*, Hfst 3, p. 27 ff.

1 Het is opvallend dat tegenwoordig diegenen die Esperanto wel een goed idee vinden, juist beweren dat zij "geen tijd" hebben om het te leren.

2 Dit geldt mutatis mutandis ook voor de Verenigde Naties en de Europese Unie en vele andere hedendaagse internationale of multinationale organisaties waarvan een eeuw geleden nog geen sprake was.

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

Hic sunt esperantistae

Kom naar Afrika tijdens de jaarwisseling!

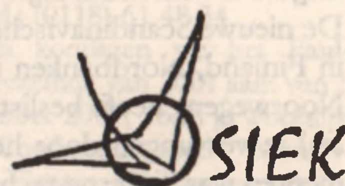
Onze middeleeuwse voorvaderen hadden maar een vaag idee over zwart Afrika. Zij wisten niet wat er omging, en om hun eer hoog te houden vonden de kartografen een laconische formule uit om de witte vlekken te maskeren: "Hic sunt leones" (Hier zijn er leeuwen!) En ook wij zijn ondanks de moderne communicatietechnieken nog niet veel verder opgeschoten op dat gebied. Wie kan zonder nog even snel een atlas te raadplegen meteen de hoofdsteden van Togo of Benin noemen?

Maar voor ons is één ding wel zeker: we mogen met een gerust hart een nieuwe formule op de kaart aanbrengen: *Hic sunt esperantistae.* (Hier zijn er Esperantosprekers.) In vrijwel alle Afrikaanse landen is er een levendige Esperantobeweging: ze is jeugdig, enthousiast (ondanks de opgang van het Engels) en vervuld van echte hoop, namelijk door het Esperanto betere levensomstandigheden te realiseren.

Het is nuttig en zinvol voor Europeanen om met die realiteit kennis te maken. Dat kan door deel te nemen aan een reis door Togo en de omliggende landen rond de jaarwisseling 2001/2. Het kerngebeuren ligt bij het congres van de Togolese Esperantovereniging, dat echter eer een soort West-Afrikaans congres is. Zoals gebruikelijk kom je terecht achter de schermen van toeristisch Afrika, in de huizen en het dagelijks leven van de plaatselijke bevolking.

Wanneer een grotere groep deelneemt, kunnen er misschien kortingen worden bekomen, bevoorbeeld voor de vliegtuigreis. Sommigen maken reeds concrete plannen. Heb je ook belangstelling dan kan je voor meer informatie contact opnemen met Agnes Geelen, Oudedonklaan 20, 2100 Deurne. Tel.: 03 366 38 54, E-adres: agnes@esperanto.be.

OSIEK-conferentie

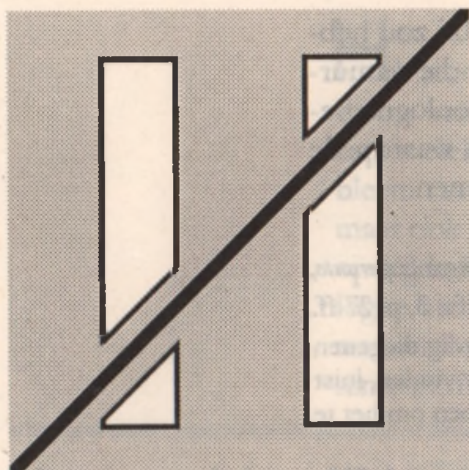

Internationale Esperantoconferentie 2002 Wetenschap en Maatschappij, in samenwerking met de Universiteit van Leuven. Op het programma: lezingen, bezoeken aan de stad en de universiteit (o.a. de universiteitsbibliotheek en het centrum voor microelectronica IMEC) en deelname aan plaatselijke culturele activiteiten (muziek en dans) en rijk uitgangsleven.

De conferentie heeft plaats van 20 tot 26 juli 2002. Inschrijvingsprijs tot 31 juli 2001: EUR 70,00 (EUR 56,00 voor leden van Osiek, lidmaatschap Osiek EUR 10,54). Voeg EUR 20,00 toe als voorschot voor logies (in universiteitsgebouwen met eenpersoonskamers).

Schrijf in bij Esperanto 3000:
Rue Ménada 44, BE 1320 Hamme-Mille
tel.: 010 86 01 12
E-adres: esperanto3000@esperanto.be
Betaling via UEA- of FEL-rekening edum-k of op bankrekening: 734-3331944-03.

Je kan het inschrijvingsformulier gebruiken dat verscheen in *Horizontaal* 2000/5 sept.-okt.

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?
Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen
Tel.: 03 234 34 00 E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be
Fax: 03 233 54 33 http://www.esperanto.be

Taalproblematiek

DaimlerChrysler

“Het grootste probleem in het begin was de taal. Eckrodt dacht dat het met Engels ging, maar merkte dat niemand zich daar goed bij voelde. De gesprekken verliepen niet vlot. Nu spreken de Japanners weer Japans en Eckrodt laat vertalen.” (*Der Spiegel*, 9/2001, over de crisismanager van DaimlerChrysler die Mitsubishi terug winstgevend moet maken)

Engels is moeilijk

Engels is de dominerende wereldtaal geworden. Tegelijk klaagt een leraar uit Birmingham: “Hoe zou ik mijn leerlingen Frans bijbrengen, als ze niet eens hun eigen taal beheersen?”

(*Der Spiegel*, 16/2001, “Der englische Patient”)

Engels is rechtvaardig

De nieuwe Scandinavische bankgroep Nordea (Merita in Finland, Nordbanken in Zweden en Christiania in Noorwegen) heeft beslist om het Zweeds als interne taal te vervangen door het Engels. Een van de argumenten was “interne rechtvaardigheid.”

(*La Ondo de Esperanto*)

Duitsland, het paradijs

Onder deze titel wordt bericht over drie Chinese jongeren die als gaststudent naar Duitsland kwamen. Zij hadden thuis ijverig Duits gestudeerd, maar reeds op het vliegtuig kwam de ontnuchtering: “Als de Duitsers Duits spraken, klonk het helemaal niet als in het leerboek. En als de Chinezen Duits spraken, merkten de Duitsers niet eens dat de Chinezen geen Chinees spraken.” In hetzelfde nummer verscheen ook een interview met prof. Jürgen Habermas over zijn reeks lezingen in China. Welke taal hij daarvoor gebruikte wordt niet vermeld... (*Der Spiegel*, 18/2001)

Latijn zaait verwarring

Toen de nieuwe Argentijnse kardinaal Jorge Maria Mejia zijn toespraak begon in het Latijn, sloegen de tolken tilt. (...) Toen hij op het Spaans overschakelde, werd hij door de geestelijken op een rondje applaus onthaald. “Schrik niet, ik doe dit enkel opdat het Latijn op symbolische wijze in deze aula aanwezig is,” verdedigde de kardinaal zijn optreden.

(*Het Volk*, over het consistorie in Rome, 25.5.2001)

Esperanto

Euroscola

Op 10 mei opende het Europese parlement zijn deuren voor de Europese schooljeugd. Er waren 17 delegaties, één voor elke lidstaat van de Europese Unie, één uit Polen en een delegatie van Esperantojongeren. Omdat voor het Esperanto, in tegenstelling tot voor de andere talen (inclusief het Pools), geen vertolking was voorzien, moesten de Esperantojongeren hun resolutie in twee talen presenteren (resp. Esperanto en een vertaling in het Frans die daarna werd vertolkt). Door deze feitelijke discriminatie werd het Esperanto echter een voor iedereen duidelijk waarneembaar fenomeen. (info Claude Longue-Epée)

Trovanto

In de nieuwsbrief van januari/februari werd het opzoekingssysteem van de Oostenrijkse Nationale Bibliotheek vermeld. Het aantal geregistreerde gegevens is ondertussen fors gestegen (nu 16.000) en het systeem werd wat herschikt. Het rechtstreekse adres voor opzoekingen is nu: http://euler.onb.ac.at/cgi-allegro/maske.pl?db=esperanto.
(De URL www.onb.ac.at is ook bruikbaar, maar dan zijn er nogal wat tussenstappen nodig.)

Pas verschenen: medisch woordenboek Engels-Esperanto

Na een lange voorbereiding verscheen de “Medicina Terminaro” van Yamazoe Saburoo. Het boek van 720 pagina’s bevat meer dan 28.000 Engelse medische termen met de vertaling in het Esperanto. (ret-info)

Elektronische boeken

Het aanbod van boeken in het Esperanto die niet in druk verschijnen, maar enkel in elektronische vorm (Acrobat, pdf-formaat) beschikbaar zijn, groeit gestaag en regelmatig aan. Om het allemaal te kunnen blijven volgen werd in het aprilnummer van het tijdschrift *Esperanto* een lijst van tientallen originele en vertaalde werken gepubliceerd. De meest recente en actuele lijst is uiteraard op het internet zelf te vinden. Het adres:

http://esperanto.nu/eLibrejo.

Vanop dit adres zijn verwijzingen naar de plaats waar de boeken in werkelijkheid opgeslagen zijn en vanwaar ze kunnen worden gedownload. (*Esperanto*, ret-info)

De gegevens over de clubprogramma's moeten op de redactie toekomen vóór 1 juni 2001. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFOpagina opgeslagen, zodat men via het internet het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET, http://www.esperanto.be/fel/nl/grupoj.html

AALST

La Pioniro

Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: 053 70 17 89.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het lokaal is toegankelijk vanaf 14.00 u. (zie p. 2).

vrijdag 6 juli: Roy McCoy (USA) spreekt over de Hervormers van het Esperanto (o.a. over een project om de accentletters te verwijderen)

vrijdag 13 juli: Maritza Gutiérez, voorzitter van Kuba Esperanto Asocio bezoekt onze club en spreekt over aspecten van het Cubaans maatschappelijk leven.

vrijdag 20 juli: Zomerprogramma: De eerste Esperantofilm: Angoroj.

vrijdag 27 juli: Zomerprogramma: Espere-Despere, drie eenakters van Sandor Szathumari, Julio Baghy en Giorgio Silfer.

vrijdag 3 aug.: Zomerprogramma: Tra la Tanzania, een natuurfilm over Tanzania, met commentaar in het Esperanto en een beeld van de groeiende Esperantobeweging in dat land.

vrijdag 10 aug.: Alex Humet leest uit het werk van José Martí.

vrijdag 17 aug.: Met Marta Alonso uit Cuba... een exotische avond.

vrijdag 24 aug.: Guido Van Damme, prezenteert de laatste uitgaven van FEL en leest stukjes voor.

vrijdag 31 aug.: Eddy Van den Bosch en Ella Strug, intensieve gebruikers van Pasporta Servo, illustreren hoe nuttig het is onderweg.

vrijdag 7 sept.: Esperanto verslagen? Geen denken aan! Verslagen over de zomerse congreservaringen.

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: 050 35 49 35.

Donderdag 12 juli: Maritza Gutiérez (Cuba) brengt een bezoek aan Brugge en de Brugse epserantosprekers.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen, onder hen ook enkele Europese ambtenaren. Wie een beeld van de mogelijkheden van het Esperanto wil krijgen, kan daar eens een kijkje gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk dat in *Horizontaal* te publiceren. Elke week op woensdag samenkomst van 18.30 tot 20.00 uur, Wetenschapstraat 29, (metro Kunst/Wet). Info over het programma: Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: 02 358 42 14.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. 09 230 16 77 of 09 221 10 02.

In juli en augustus zijn er geen clubactiviteiten want wij verkennen op eigen houtje andere oorden.

zaterdag 8 sept.: We staan er weer om aan een nieuw werkjaar te beginnen. De eerste stap: deelname aan de Cultuurbeurs van Gent.

Voor actuele informatie over ons programma kan je terecht op onze webpagina: www.esperanto.be/gent.

HASSELT

Esperanto-klubo Hasselt

We vergaderen elke 1ste en 3de dinsdag van de maand van 20.00 tot 22.00 u. in het CC van Hasselt. De eerste vergadering is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Het programma werd nog niet vastgelegd. Inlichtingen: Marcel Aerts, tel.: 011 72 00 75.

KALMTHOUT

La Erikejo

Bijeenkomst de 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. 03 666 42 58. Info: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: 03 666 99 49.

donderdag 19 juli: jaarlijks tuinfeest ten huize van Rob Ebenau, Mansionstraat 20, Gooreind-Wuustwezel. Deelnemers betalen 100,– BEF voor drank en versnaperingen.

donderdag 15 aug.: Verhalen over de internationale Esperantobijeenkomsten van deze zomer, zoals normaal in de zaal van taverne Cambuus.

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Voor onze avonden, de laatste vrijdag van de maand om 19.30 u., worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Inlichtingen over programma en plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

Reeds nu kondigen we het Faulhaber-weekeinde van 2001 aan: van 5 tot 7 oktober 2001, zoals gewoonlijk in het Conferentie-oord "Mennorode" in Elspeet. Dit jaar zijn er lezingen door o.a. Heidi Goes, Uwe Joachim Moritz, Kees Ruig en Rob Moerbeek. Natuurlijk is er ook een muzikale en artistieke omlijsting met o.a. Akordo en Ben Weber.

Schrijf zo snel mogelijk in via Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL 1704 BH Heerhugowaard.

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: 056 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: 051 56 90 30.

Bezoekers van andere clubs melden

bij voorkeur hun komst. Dit laat ons toe hen beter te ontvangen en hen te verwittigen wanneer de aangekondigde activiteit niet doorgaat.

LEUVEN

Esperanto 3000

Voor Esperanto 3000 is de zomervakantie aangebroken. Dit wil echter niet zeggen dat de voorbereidingen voor de Internacia Esperanto-Konferenco (zie p. 19) in Leuven van 20 tot 26 juli 2002 gestaakt worden. Wel integendeel! We zoeken nog steeds medewerkers om nu al wat dingen te doen zoals het vertalen van toeristische brochures. Meer informatie hierover kan je krijgen bij het bestuur (esperanto3000@esperanto.be).
Ben je nog niet ingeschreven voor de Internacia Esperanto Konferenco, doe het dan nu. Als je voor 31.7.2001 inschrijft, kost het je maar 56 euro (voor leden) of 70 euro (niet-leden) en bovendien krijg je gratis 2 flesjes Duvel! Vanaf augustus 2001 betaal je respectievelijk 64 en 80 euro en zijn de duveltjes ook verdwenen.

Nog voor het eigenlijke werkjaar 2001-2002 start, organiseert Esperanto 3000 al een vakantie-spoedcursus op 18 en 19 augustus. Een tweede spoedcursus gaat door op 20 en 21 oktober.
Omdat we dit jaar geen beginnerscursus in Leuven organiseren, verwijzen we alle geïnteresseerden graag door naar de beginnerscursus in Tienen.
Op 19 september houden we onze jaarlijkse informatie-avond vanaf 19.30 u. Zoals steeds gaan al onze activiteiten door in het Cultureel Centrum, Brusselsestraat 63, Leuven.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Vanden Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 30 01 66, fax: 052 30 53 65 – J.P. Fertinel, Haan 47, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 300 652.
Er zijn twee cursussen bezig op dinsdag- en vrijdagavond.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0486/36 23 65 (GSM) of bij Else Huisseune, tel.: 059 43 30 58.
In de zomer ligt ons clubleven stil. We starten opnieuw in september.

PEER

Nord-Limburga Esperanta Societo NOLIMES

De club is om administratieve redenen in Peer gevestigd, maar koos een overkoepelende naam omdat zij heel Noord-Limburg als haar werkterrein beschouwt. Inlichtingen over de club of het programma krijg je van Henri Schutters, voorzitter, Panhovenstraat 10, 3990 Peer-Grote Brogel, tel.: 011 63 55 92, GSM 0476 81 93 67, E-post: henri.schutters@skynet.be; of Jan Doumen, secretaris en ondervoorzitter, Peerderbaan 81, Hechtel-Eksel, tel. + fax: 011 73 20 47, E-post: pieter.doumen@tijd.com.
Elke 2de en 4de dinsdag van de maand is er een clubvergadering.

Limburgdag zaterdag 25 augustus in Neerpelt. (zie p. 15)

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen. Laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero); Voor info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: 016 81 52 46 – Fax: 016 81 10 96.
Tijdens de zomermaanden juli/augustus is er geen programma.

ROTTERDAM

Merkurio

Samenkomst de 1ste en 3de woensdag – uitgezonderd in juli en augustus – om 19.45 u. in het Centra Oficejo, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam.
woensdag 4 juli: openluchtvergadering

Voorlopig cursusaanbod voor 2001-2002

Voor september staan er al tal van cursussen op stapel. Gedetailleerde gegevens krijg je in het septembernummer, maar nu al enkele grote lijnen.

Antwerpen: De avondcursus van het stedelijk onderwijs gaat van start de eerste week van september, zoals voorheen op dinsdag en donderdag van 18.30 tot 21.00 u. Inschrijven vanaf de laatste week van augustus. Kostprijs: 4000,– BEF. Verder is er een conversatiecursus op dinsdag voormiddag in het Esperantohuis en een jongerencursus op zaterdag.
Brasschat: Er blijft een mogelijkheid voor een cursus voor 55+ers.
Brugge: Een cursus voor beginners in het OCMW-centrum 't Reitje.
Gent: In september start meteen een korte maar intensieve avondcursus.
Kortrijk: De mogelijkheden om een cursus in te richten blijven open.
Leuven: Dit jaar is er geen beginnerscursus. Die verhuist naar Tienen (zie infra). Maar er zijn wel twee snelcursussen één eind augustus en één half oktober.
Londerzeel: Zowel de cursus voor beginners als die voor gevorderden blijven behouden. Plaats en tijd worden later vastgelegd.
Oostende: Beginnerscursus en conversatierondes.
Peer: Cursus voor beginners; conversatierondes voor gevorderden.
Tienen: Esperantocursus in het kader van de leergangen volwassenenvorming van "De Nobel", PISO, Alexianenweg 2, Tienen. De cursus start op 4 september van (18.00 tot 21.00 uur). Er is een info-avond op vrijdag 31 augustus om 19.00 uur in "De Nobel"
Turnhout: Cursus in samenwerking met Dinamo op dinsdagvoormiddag.

Heb je er al eens aan gedacht jonge Esperantoleerlingen te helpen?

Het tijdschrift Juna Amiko richt zich speciaal tot hen, met aangepaste teksten, verhaaltjes, raadseltjes, puzzels, grapjes, enz... Het is luchtig en speels opgevat, met grappige illustraties. Echt iets om kinderen de smaak te pakken te doen krijgen.

Schenk hen een abonnement!

Eén abonnement kost EUR 10,80 (ongeveer 440 BEF). Voor 2 tot 4 abonnementen op hetzelfde adres is er een korting van 33%, Vanaf 5 abonnementen is er een korting van 50%. Dus echt iets om als groep te abonneren. Bestel gewoon via Vlaamse Esperantobond, Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen.

Contactadressen van Esperantoclubs in Vlaanderen en Nederland

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: 053 70 17 89.

ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.

ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.

ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00.

BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.

BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: 050 35 49 35. E-post: gmae@xs4all.be

BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: 02 358 42 14.

DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47. E-post: gvdhorst@xs4all.nl.

DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Kruiszwin, 1205, NL-1788 LE Den Helder.

DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: 03 658 74 20.

DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.

EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.

ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.

GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: 089 35 07 13.

GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77.

GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* C. van Manderstraat 1, 1964 RS Heemskerk. Tel.: 00 31 25 124 61 59. E-post: vaganto@casema.net.

HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.

HASSELT A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: 011 72.60.65. E-post: albert.claesen@pandora.be. – Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: 011 72 00 75. E-post: marcel.aerts1@pandora.be.

HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.

'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.

HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.

HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: 011 52 20 74.

KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: 03 666 99 49.

KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63 of (0118) 61 48 34.

KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: 051 56 90 30 E-post: piet.glorieux@ping.be — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96.

LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: 010 86 01 12. E-post: r.goris @planetinternet.be

LONDERZEEL Frederik Van den Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 30 01 66, fax: 052 30 53 65. E-post: comite.jean.pain@skynet.be.

OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: 059 50 27 08.

PEER H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92. E-post: henri.schutters@skynet.be

ROESELARE zie KORTRIJK

ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.

TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.

TIELT zie KORTRIJK

TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: 016 81 52 46. Zie ook: www.lahirundo.yucom.be

TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel.+ fax: 014 45 13 29. E-post: dan.vanherpe@euronet.be

VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-post: erasmusz @worldonline.nl.

WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.

ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00, Fax.: 03 233 54 33.
E-post: esperanto@esperanto.be.

Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00.
E-post: lode@fel.esperanto.be.

Esperanto-Nederland p/a Ronald Bijtenhoorn, Carel van Manderstraat 1, NL-1964 RS Heemskerk, Nederland. Tel.: 00 31 25 124 61 59. – Fax: 00 31 20 866 64 64.
E-post: vaganto@casema.net.

Hoofdkantoor van de Esperanto WereldVereniging/ Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
E-post: uea@inter.nl.net.

Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: 09 227 48 41. Zie ook: www.lahirundo.yucom.be

Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glacières 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: 071 43 14 13.
E-post: mardelforge@busmail.net.

Belga Esperanto Fervojista Asocio (Spoorweg-esperantisten), Lucien De Sutter, Frère Orbanstraat 210, 8400 Oostende. Tel. + fax: 059 50 18 25.

Bestuursleden van FEL

Eddy Raats (Voorzitter), Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: 03 289 01 61. E-post: eddy@pandora.be

Flory Witdoeckt (Ondervoorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: 059 70 29 14; Fax: 059 80 23 42. E-post: flory@witdoeckt.be

Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: 050 55 07 12.
E-post: dancanto@xs4all.be.

Lode Van de Velde (Secretaris), Huikstraat 39, B-2000 Antwerpen. Tel.: 0486 47 83 45.
E-post: lode@fel.esperanto.be

Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: 050 33 00 04. E-post: rotsaert@esperanto.be

Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: 059 70 29 14. E-post: flory@witdoeckt.be

Ivo Durwael, Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: 03

Horizontaal

Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

32ste jaargang 2001/4 (190)
juli - augustus

ISSN 0772-540 X
Afgiftekantoor Antwerpen X
Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen